

DUURZAAMHEID & NATUUR

NATUURDAGBOEK
10 november 2016

Sprookjesvogel uit het noorden is niet bang

Overal in Nederland duiken pestvogels op. Pestvogels zijn één van de kleurrijkste vogels van Europa. Ze broeden in de naaldbossen van Noord-Zweden, Noord-Finland en Noord-Rusland. In de winter zakken ze af naar het zuiden, op zoek naar bessen. Dan belanden ze in Zuid-Zweden en Denemarken. Ik zag de sprookjesachtige vogels eens boven het graf van Hans Christian Andersen. Ze neurieden er hun rinkelende liedje. Sommige vliegen door naar Nederland en nu zijn dat er meer dan anders.

In hun broedgebied vriest het een graad of tien. Dat hoeft geen bezwaar te zijn, als er maar genoeg bessen zijn. Als die ontbreken of verpakt zitten in ijzel en bevroren sneeuw, kunnen pestvogels al in de herfst hun biezen pakken. Zeker als een slechte bessenoogst volgt op een zomer met veel insecten en dus voedsel voor de jongen. Dan zijn er extra veel pestvogels die de bessen-spoeling nog dunner maken.

Dat er in november al zoveel pestvogels in Nederland zijn, is uitzonderlijk. Veel pestvogels betekenen dat ze hier en daar bekijks trekken. Er zijn nog altijd veel minder pestvogels dan merels, mezen en mussen. Maar waar bessen en andere vruchten zijn, zouden ze kunnen neerstrijken. Zeker de hapjes die andere vogels versmaden, en die dus blijven hangen als de lijsterbessen, meidoornbessen en vuurdoornbessen op zijn, kunnen pestvogels van dienst zijn. Pestvogels zijn niet kieskeurig en lusten bijvoorbeeld de felrode bessen van de Gelderse roos, waar merels c.s. hun snavels voor ophalen. Ik heb pestvogels zelfs zien eten van die kleine, gele sierappeljes, een soort kerstballen die voor intratuintjes worden gekweekt.

Wie het geluk heeft pestvogels te zien, kan vaak langdurig van dichtbij van ze genieten, want ze kennen nauwelijks mensen en zijn er niet bang voor.

Koos Dijksterhuis

De pestvogel
FOTO MAARTEN WESTMAAS

VERVUILD WATER De uitstoot van bestrijdingsmiddelen naar het Brabantse grondwater is de afgelopen jaren met 75 procent gedaald, mede door het 'Schoon water'-project. Ook elders krijgt het initiatief voet aan de grond.

tekst Monica Wesseling

Schoner water, zonder dat een nieuwe wet nodig is

Ziet het er misschien niet meteen aan af, merkt akkerbouwer Kees van Dijk uit het Brabantse De Heen op, "maar met dit biofilter worden na een spuitbeurt alle overgebleven spuit- en spoevloeistoffen afgebroken. Zij komen niet in het milieu terecht, dat scheelt per jaar behoorlijk wat milieuvervuiling."

Als een akkerbouwer zijn gewas bespuit, blijven er in de tank tientallen liters aangelengde spuitvloeistof over. De wet gebiedt de telers dit restant, samen met de spoevloeistof waarmee de tank wordt schoongemaakt, op het veld uit te rijden, wat een onnodige milieubelasting betekent. Daar is immers net gespoten.

Van Dijks biofilter lijkt even simpel als doeltreffend: het is een verzameling van vijf grote bakken, elk ruim een kuub groot. Drie zijn gevuld met grond, in de twee andere staan bessen en wilgen. De restvloeistof die anders op het land zou verdwijnen wordt nu eerst door drie bakken met grond gevoerd.

Zo worden de bestrijdingsmiddelen afgebroken. Het 'schone' water dat onder deze drie bakken wegliep, wordt vervolgens overgepompt naar de bakken met bessen en wilgen, die ervan groeien. Ook verdampt er water uit deze bakken.

De akkerbouwer is trots op zijn zelfgebouwde biofilter. "Een prima oplossing voor het probleem van restanten spuitvloeistof."

Van Dijk loopt graag voorop. Voorop in teeltresultaten en in techniek. Het is voor hem van de redenen om mee te doen aan het project 'Schoon water voor Brabant', dat als doel heeft om het grond- en oppervlaktewater in de provincie schoner te krijgen. Agrariërs, gemeenten, particulieren en bedrijven werken mee, begeleid door onder meer het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM).

De akkerbouwer vervolgt: "Natuurlijk speelt de wens om duurzaam te werken een rol - op deze vierhonderd jaar oude boerderij moet over vierhonderd jaar nog kunnen worden gewerkt - maar óók mijn technische interesse en de angst dat zonder vrijwillige maatregelen de overheid de regelgeving aanscherpt."

Van Dijk is een van de 750 Brabantse boeren die deelnemen aan Schoon water voor Bra-

bant. Het project begon in 2000. Aanleiding was het aantreffen van sporen van bestrijdingsmiddelen in het grondwater, de basis van ons drinkwater. De provincie stelde de boeren in drinkwatergebieden daarom voor de keuze: of er komen strengere provinciale milieueisen of jullie moeten zelf, vrijwillig maatregelen treffen. De keuze viel op het laatste. Het CLM werd ingeschakeld voor de nodige expertise. Provincie Noord-Brabant, drinkwaterbedrijf Brabant Water, Boerenorganisatie ZLTO en de waterschappen haakten aan.

De zaal uitgezet

De bereidheid onder boeren om zelf maatregelen te treffen, bleek groot. En er was begrip. "Niemand wil op zijn geweten hebben dat hij of zij het drinkwater vervuult. Drinkwater heeft toch een bijzondere status", legt Peter Leendertse, milieudeskundige van CLM uit. Al ging natuurlijk niet elke boer direct overstap. "Ik ben in het begin heus wel eens bijna de zaal uitgezet. Het ging er soms hard aan toe."

Bij de meerderheid vond Leendertse echter een gewillig oor, mede ingegeven door de angst dat er strengere milieueisen zouden komen als de vervuiling niet afnam.

Bovendien, en daarin schuilt volgens Leendertse het geheim van het project, zijn er onder andere door het CLM oplossingen bedacht die de gewasbescherming niet in gevaar brengen, technisch vernieuwend zijn en een boer in de meeste gevallen geen geld kosten maar (zeker op de langere termijn) geld opleveren.

Neem bijvoorbeeld het spuitdoek, de zogeheten wingssprayer: een doek dat tijdens het spuiten op het gewas ligt en zo voorkomt dat spuitvloeistof wegwaait. "Of de schoffel voor de boomkwekers die tijdens het schoffelen ook klein onkruid tussen de boompjes de grond uitblaast. Zo raak je al het onkruid kwijt."

Daar komt bij, legt Leendertse uit, dat de agrarische sector niet als enige partij voor het probleem verantwoordelijk wordt gehouden. Ook particulieren, bedrijven en gemeenten doen mee. "Not-in-my-backyard" is daarmee geen excuus meer. Veel burgers gebruiken niet langer Roundup, een behoorlijk schadelijk onkruidbestrijdingsmiddel, of schadelijke slakken- en algenmiddelen. Gemeenten scho-

Akkerbouwer Kees van Dijk met zijn zelfgebouwde biofilter-bakken. De bakken zijn gevuld met grond en (deels) bessen en wilgen. Restvloeistoffen die anders op het land zouden worden verspreid, worden nu in deze bakken gefilterd. FOTO'S ARIE KIEVIT

De bereidheid onder de boeren om zelf maatregelen te nemen was groot. En er was begrip.

Peter Leendertse, milieudeskundige van CLM

Mijn biofilter is een prima oplossing voor het probleem van restanten spuitvloeistof

Akkerbouwer Kees van Dijk

nen hun straten van onkruid met hete lucht en borstels en onder meer Heineken en Bavaria hebben hun bedrijfsterreinen vervoerd.

Leendertse is enthousiast en optimistisch, maar hoe terecht is dat? Immers, 750 van de 5000 Brabantse telers kun je toch niet écht een overveldig succes noemen? Leendertse weersprekt dat. "We zijn inmiddels ook buiten drinkwatergebieden bezig. Gezamenlijk vertegenwoordigen al die boeren een derde van het areaal. In de drinkwatergebieden doet 85 procent van het areaal mee. We hebben inmiddels een reductie van het gehalte aan bestrijdingsmiddelen van 75 procent bereikt", verdedigt Leendertse zich.

Glastuinbouw

Ook buiten Noord-Brabant speelt het vervuilingprobleem. Zo is de glastuinbouw een gro-

te vervuiler. De tuinders recirculeren hun straatwater maar lozen dit water met bestrijdingsmiddelen toch op enig moment op het oppervlaktewater omdat ze ziekten vrezen. Doel van het CLM, de provincies en waterschappen is om Schoon water over alle provincies uit te rollen. In Zeeland loopt het al aardig, ook ver buiten drinkwaterwingebieden. Drenthe is voorzichtiger in drinkwaterwingebieden bezig. Ook in Gelderland lijkt het project te aarden.

De Randstad met zijn grote tuinbouwsector wordt een kluit, voorziet de milieudeskundige. De provincies daar zijn vooral gericht op industrie. Voor land- en tuinbouw is relatief weinig aandacht, een groot probleem nu het milieubeleid voor een groot deel bij de provincies ligt. Toch hoopt Leendertse ook daar aan de gang te kunnen. "Iedereen begrijpt dat, als het niet vrijwillig lukt de vervuiling terug te dringen, er uiteindelijk gewoon wettelijke maatregelen komen. Als boer ben je dan meestal verder van huis."

Inmiddels staat Van Dijk peinzend naar een berg stro te kijken. Hij overweegt een proef met het onderploegen ervan. Het stro houdt de onkruidbestrijdingsmiddelen en uitge-spoelde fungiciden vast zodat deze rustig kunnen worden afgebroken en niet in de sloot terecht komen. Hij twijfelt en dubt. "Maar ja. Over zonnepanelen heb ik ook lang getwijfeld. En kijk." Hij wijst op zijn dak en loopt de schuur in. De geur van net gerooide aardappelen komt hem tegemoet.

CULTUUR
KUNST, MUZIEK, THEATER, EXPOSITIES, MUSEA

ludwig.
brain wave #1
over de rol van muziek bij de ontwikkeling van het brein

10.11 Stadsgehoorzaal Leiden
12.11 Puddingfabriek Groningen
13.11 Het Huis Utrecht
20.11 NatLab Eindhoven

ludwiglive.nl/brainwaves

scherp geschoten

buitengewone beelden uit het Flevolands archief

www.nieuwlandergoed.nl

HET OUDSTE GOUD VAN DE WERELD
Schatten uit Venetië

DORDRECHTS MUSEUM

NU TE ZIEN!

museum Catharijneconvent
HEILIG SCHRIFT
TANACH BIJBEEL ROMAN
7.10.16 t/m 8.1.17

BEL VOOR ADVERTENTIE -
MOGELIJKHEDEN 088-572.2690